

Анотація

Берш А. Я. Вживання примусових заходів медичного характеру до обмежено осудних, які скоїли злочини. – Стаття.

У статті розглядаються особливості застосування примусових заходів медичного характеру до обмежено осудних осіб. Досліджується історія виникнення та розвитку поняття «обмежена осудність», природа, зміст, критерії обмеженої осудності, питання кримінальної відповідальності, покарання та застосування примусового лікування щодо обмежено осудних осіб.

Ключові слова: обмежена осудність, примусові заходи медичного характеру, кримінальна відповідальність, покарання.

Summery

Bersh A. Ya. Application of the forced measures of medical character to to limitedly responsible, committing crime. – Article.

The features of application of the forced measures of medical character are examined to to limitedly responsible persons. History of its origin and development, nature, essence, maintenance, criteria of the limited responsibility, questions of criminal responsibility, punishments and applications of the forced treatment, is probed in a relation restrictedly responsible persons.

Key words: limited responsibility, forced measures of medical character, criminal responsibility, punishment.

УДК 343.2.01(477)(091)“08/19”(075.8)

І.Й. Бойко

ІНСТИТУТ ПОКАРАННЯ У ДЖЕРЕЛАХ ПРАВА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (1199–1349 РР.)

Постановка проблеми. Сучасна Українська держава перебуває в стані активного реформування національної правової системи в цілому та окремих галузях та інститутів права. Для розбудови нашої держави важливо не лише осмислити закономірності її розвитку в сучасних умовах, а й об’єктивно проаналізувати з наукового погляду історичний державно-правовий досвід. Сьогодні розвиток України має базуватися на глибоких знаннях історичного минулого, злагоді громадянського суспільства і держави, використанні позитивного історичного національного правового досвіду. Саме тому нині зростає значення дослідження історії української державності і права. Насамперед, це стосується тих історико-правових питань, вивчення яких попередньо приділялося небагато уваги, зокрема питанню становлення і розвитку інституту покарання у джерелах права Галицько-Волинської держави (1199–1349 рр.).

Стан дослідження. Питання становлення й розвитку інституту покарання у джерелах права Галицько-Волинської держави фрагментарно висвітлювалося в наукових працях К. Софроненко, С. Юшкова, А. Ткача, В. Кульчицького, Б. Тищика, О. Шевченка, Ю. Цветкової, П. Захарченка, П. Музиченка та ін.

Метою цієї статті є з’ясування особливостей становлення та розвитку інституту покарання у Галицько-Волинській державі (1199–1349 рр.).

Виклад основних положень. У 1199 р. волинський князь Роман Мстиславович об’єднав Галицьке і Волинське князівства в єдину Галицько-Волинську державу,

яка стала спадкоємницею Київської Русі, продовжила державотворчі традиції на українських землях [5, с. 273]. Створення Галицько-Волинської держави стало важливим етапом в історії становлення і розвитку української державності, адже, на відміну від багатоетнічної Київської держави, Галицько-Волинська ґрунтувалася на єдиній українській основі та досягла значного політичного розвитку і за рівнем економіки та культури увійшла до числа найпередовіших країн Європи [3, с. 3]. У різні періоди до неї входили Галицьке, Перемишльське, Звенигородське, Тербовлянське, Володимирське, Луцьке, Белзьке, Холмське й інші князівства. У 1203 р. Роман Мстиславович поширив свій вплив на Київ. У Галицько-Волинській державі були розвинуті землеробство, рибальство, бджільництво. Значного рівня розвитку досягли ремесла – залізобне, ковальське, гончарне, ювелірне тощо. Наприкінці XIII ст. держава об'єднувала понад 80 міст. Найбільшого розвитку вона досягла за князя Данила Романовича Галицького (1238–1264 рр.), охопивши значну частину земель колишньої Київської Русі. У цей час були реформовані військо і державний апарат, приборкане непокірне галицьке боярство. Данило Романович вів успішні війни проти польських, литовських, угорських, німецьких завойовників, зміцнив західні кордони своєї держави, намагався створити європейську коаліцію проти Золотої Орди. Галицько-Волинська держава мала значний вплив у тогочасній Європі та була активним учасником міжнародного життя. Проте поступовий розвиток Галицько-Волинської держави було перервано у середині XIII ст. вторгненням монголо-татар. У другій половині XIII – перших десятиріччях XIV ст. держава зазнала потужних військових нападів кочівників, захищаючи Західну та Центральну Європу від руйнівної навали. Часті спустошливі татарські набіги, боярські міжусобиці, проблеми економічного характеру послабили політичну й економічну могутність Галицько-Волинської держави, чим скористались сусідні держави, котрі зазнали незрівнянно менших руйнувань від татарських нападів. У першій половині XIV ст. на зруйнованих татарами землях Галицько-Волинської держави розпочався період глибокого політичного, економічного та культурного занепаду. У 1349 р. Галицько-Волинська держава де юре припинила своє існування. Проте фактично староруська державність з певними особливостями проіснувала до 1387 р., коли польська королева Ядвіга остаточно приєднала Галичину до своїх володінь. До 1387 р. повноцінно функціонували руські органи влади і право.

У процесі становлення Галицько-Волинської держави формувалося і розвивалося право [1, с. 59-65]. В основі правового регулювання суспільних відносин у Галицько-Волинській державі були джерела права Київської Русі, які відповідали її соціально-економічному розвитку, тому не було необхідності створювати нове законодавство. Проте під впливом нових соціально-економічних, культурних і політичних відносин галицько-волинські князі видавали грамоти, які розвивали та вдосконалювали чимало положень руського права. Отже, мала місце наступність у розвитку права Галицько-Волинської держави, що передбачала зв'язок, наявність спільних рис у процесі становлення і розвитку правових норм. У правових джерелах Галицько-Волинської держави зберігалися основні риси, ознаки, властивості попередньої правової системи Київської Русі (звичаєве право, князівське законодавство, Руська правда, канонічне право й інші джерела права, які відповідали новим

соціально-економічним і політичним відносинам). Із викладеного випливає, що станом на 1199 р. на етнічних українських землях була сформована і функціонувала українська правова традиція, зокрема, щодо встановлення злочинів і покарань.

Головними джерелами права в Галицько-Волинській державі були звичаї, Руська правда, князівське законодавство, магдебурзьке право, церковне право. Правотворення в Галицько-Волинській державі мало свої особливості, які полягали у внесенні змін до чинних руських джерел права, а також у прийнятті нових нормативних актів. Зміни в правовій системі були зумовлені інтенсивним розвитком соціально-економічних відносин та особливостями суспільно-політичного розвитку Галицько-Волинської держави [10, с. 41-42].

Галицько-Волинська держава була тісно пов'язана за соціально-економічними відносинами і державним устроєм з іншими удільними князівствами, які утворилися внаслідок розпаду Київської Русі, тому логічно, що існували риси права, спільні для них. Безумовно, її правова система була досить розвинута, але не могла охопити всі суспільні відносини, тому певною сферою цих відносин все ж керували звичаї, які регулювали поведінку людей. До найпоширеніших норм звичаєвого права Галицько-Волинської держави належали норми, які регулювали порядок здійснення процесуальних дій (присяга, оцінка покарань свідків). У Галицько-Волинській державі діяла усна форма звичаєвого права. Згодом норми звичаєвого права знайшли своє відображення в статтях Руської Правди [7, с. 94-95].

Деякі дослідники вважають, що з появою письмових джерел права чинність правових звичаїв нівелювалася. Як видається, ця думка є помилковою. Правові звичаї міцно вкоренилися в суспільних відносинах, продовжуючи їх регулювати. Яскравим прикладом незмінності юридичної сили цих джерел є регулювання на їх підставі кримінального процесу в общинних судах.

Історичні джерела права свідчать, що звичаєве право в Галицько-Волинській державі було гуманнішим, ніж існуюче в цей період у інших народів. Це одна з головних причин збереження національних правових традицій. Звичаєве право відіграло позитивну роль у Галицько-Волинській державі, оскільки ототожнювалося з правом, що мало загальну підтримку населення.

Звичаєві правові традиції мають вплив і на сучасне суспільство, потрапляючи через санкціонування в національне законодавство сучасної України (наприклад, ст. 82 чинної Конституції України: «Перше засідання Верховної Ради України відкриває найстаріший за віком народний депутат України»).

Як незалежна держава Галицько-Волинське королівство зберігало на своїй території дію норм Руської правди, але дещо змінених, що було зумовлено інтенсивним розвитком економічних відносин. Як стверджував польський дослідник С. Соханевич, «найстарішим тут до 1340 р. було “Руське право” (мається на увазі звичаєве право та Руська правда – І.Б.), яке було загальнообов'язковим, і поширювалося воно на цілу територію Галицько-Волинської держави, і було основою влади, нормувало всі суспільні і приватні відносини. І тому на Русі в часи її незалежності в основному керувалися цим правом [12, с. 29].

У Галицько-Волинській державі діяла Руська правда. Ця найвидатніша пам'ятка середньовічного права Київської Русі діяла там в її Поширеній редакції, адже

час її укладення майже збігається з часом утворення Галицько-Волинської держави. Норми Руської правди виражали інтереси феодалів і значно посилювали їхнє правове становище в державі порівняно з Короткою редакцією. Такий процес був закономірний, адже цей історичний період супроводжувався інтенсивним розвитком нових економічних відносин. Це й зумовило формування нової соціальної групи – бояр – у Галицько-Волинській державі. Поширена редакція Руської правди захищала власність феодалів на землю, визначала обмеження майнових та особистих прав феодално залежного населення на користь феодалів. За цим законодавчим актом холопи перетворювалися на кріпаків, що свідчить про перехід від ранньофеодальної до феодальної держави. Неповнота роздробленості і збереження зв'язків між колишніми частинами Київської Русі зумовила дію цієї пам'ятки права як найбільш загальної для всіх цих територій.

Скорочену редакцію Руської Правди більшість дослідників розглядають як найпізнішу, створену на основі Розширеної редакції у XV ст. чи навіть XVII ст. Якщо Поширена редакція діяла саме в Галицько-Волинській державі, а Коротка – в період перед об'єднанням Галицького і Волинського князівств, то Скорочена редакція набула чинності вже після втрати незалежності цієї держави.

У Галицько-Волинській державі широко застосовувалося канонічне (церковне) право, джерелами якого були, насамперед, церковні постанови та статuti князів. Ці законодавчі акти встановлювали правові основи взаємовідносин церкви, світської та церковної влади, правового статусу духовенства. Вони є чітким відображенням впливу християнства на правову систему руських земель, зокрема Галицько-Волинської держави. Церква почала застосовувати різноманітні норми канонічного права, передусім візантійського, яке виникло з римського рабовласницького права, пристосованого до потреб феодального розвитку.

Найважливішими і найдавнішими пам'ятками церковного права були церковні статuti князя Володимира Святославовича про десятини і церковних людей та князя Ярослава Володимировича про церковні суди. Ці статuti діяли в Галицько-Волинській державі у переробленому вигляді. Цих переробок вони особливо зазнали у XIII–XIV ст., але початкові тексти сягають часу існування Київської Русі. В їх основу покладено установлення зазначених київських князів і визначено форми й розміри матеріального забезпечення церкви та межі церковної юрисдикції стосовно столичної київської митрополії. Ця обставина, а також те, що законодавцями у статутах були великі князі, а у створенні Статуту князя Ярослава брав участь київський митрополит Іларіон, зумовило чинність названих статутів на території всієї Русі. Водночас до їх текстів були внесені норми, що відображали зміни у відносинах світської та церковної влади в окремих князівствах у процесі розвитку феодальних відносин Галицько-Волинської держави, а також відповідно до еволюції державного ладу і самої церковної організації. Церковні статuti визначали становище християнської церкви в Галицько-Волинській державі. Вони закріплювали привілеї служителів церкви на «десятину» – десятю частину доходів, які залежне населення сплачувало церкві. Спочатку її встановлювали для будівництва й утримання Десятинної церкви (перша кам'яна церква у Києві, збудована руськими і візантійськими майстрами 989–996 рр.), а згодом набула характеру повсюдного

феодалного податку, який збирали церковні установи. Галицько-Волинська держава не була винятком [6, с. 23-25].

Важливим джерелом права Галицько-Волинської держави було князівське законодавство, яке існувало у вигляді грамот, договорів, статутів (уставів) тощо. Тут знайшла відображення подальша систематизація права в Україні-Русі. Законів галицько-волинські князі не видавали. Тогочасна правова дійсність поняття «закон» до князівських грамот та інших правових актів не застосовувала. За тогочасними уявленнями закон розумівся як Божий припис, як заповіді Святого Письма тощо. Юридичних грамот галицько-волинських князів збереглося дуже мало.

Втрата політичної незалежності Галицько-Волинської держави була головною причиною того, що основні її законодавчі пам'ятки, які б досконало розкрили її правову систему, до нас не дійшли. Вони зазнали знищення колонізаторами, котрі вважали їх загрозою для своєї влади. Ця нищівна діяльність все ж таки оминула деякі акти, не давши їм піти у забуття. Це надзвичайно унікальні пам'ятки правової культури українського народу.

До нас дійшло лише декілька пам'яток правотворчості князів Галицько-Волинської держави, які характеризують особливості її правової системи. Найдавнішою є «Грамота 1134 р. князя Івана Ростиславовича Берладника», яка регламентувала правове становище іноземних купців (болгарських, чеських, угорських) під час їхнього приїзду на землі Галицько-Волинської держави. Наприклад, встановлювалися пільги для болгарських купців (звільнялись від сплати мита, ... привозили в Малий Галич товари «на ізклад»). Це свідчить про формування торговельно-економічних відносин у Галицько-Волинській державі на правовій основі. Водночас держава розуміла необхідність надання певних пільг іноземним купцям з метою розвитку власної економіки і зміцнення політичних позицій на міжнародній арені.

Збережені також передсмертні грамоти Володимира Васильовича Велинського 1287 р. про передання Волинського князівства Мстиславу Даниловичу та міста Кобрин його дружині Ользі. Ця грамота також відома як «Рукописанне» (заповіт), в якій містилися норми спадкового права. Цей нормативний акт мав форму заповіту, в якому викладено передсмертну волю волинського князя. Державну владу в князівстві він заповів своєму двоюрідному брату Мстиславу Даниловичу. Також Володимир Васильович подбав про матеріальне забезпечення дружини після його смерті. Він звернувся з проханням до підневільних йому людей поставитися до княгині так, як до нього. Князь здійснює перелік територій, які мають належати його спадкоємцям, зокрема: місто Кобрин (тепер Брестська область Республіки Білорусь), Садове (на межі пізніших Володимирського і Луцького повітів). Цей акт духовного змісту. Про це свідчить наявність інвокації. Із записів у літописах можна зробити висновок про побожність і гуманність Володимира Васильовича, тому така форма документа є особливою. Відомо, що він наказав переробити коштовності бабусі та матері на гривні, а також розіслати милостиню по цілому князівстві [11, с. 48].

Такі передсмертні повеління князя, записані в «Рукописаннях», не були виконані у повному обсязі. Річ у тому, що володіння Володимира Васильковича поширювалися на місто Брест, яке було в той час важливим економічним та політичним центром. Політично-економічну вагу міста пояснюють тим, що через нього

простягалися торговельні шляхи, які сполучали Галицько-Волинську державу з Прибалтикою. Водночас у цьому місті великої могутності і розвитку досягнуло купецтво. Представники цієї соціальної групи були зацікавлені у слабкості князівської влади, щоб стати фактичними господарями цього економічного центру. Мстислав Данилович був відомий своєю справедливістю і сильним характером, тому така кандидатура на посаду князя була для них неприпустимою. Вони вчинили змову й уклали угоду з князем Юрієм Львовичем, за якою він почав князувати в цьому та інших містах північної частини Волині. Князь Мстислав не дозволив брестянам порушити передсмертну волю Володимира Васильовича і шляхом дипломатичних переговорів та воєнних погроз змусив Юрія, свого племінника, покинути зайняті ним міста, вступивши в них на початку 1289 р. Зрадники врятувалися втечею.

Утвердивши свою владу в Бресті, новий володар дізнався, що жителі міста не платять феодальних податків. У зв'язку з цим було видано Статутну грамоту Володимиро-Волинського князя Мстислава Даниловича 1289 р., у якій було встановлено розміри і форми феодальних повинностей міського населення на користь державної влади. Цей факт свідчить про високий рівень і вагому позицію права у Галицько-Волинській державі. Ця грамота відображала соціально-економічні умови, що існували в Галицько-Волинській державі XII ст. Її текст зберігся в офіційному князівському літописі міста Володимир-Волинського у складі Іпатіївського літописного зводу XIV ст. Цей документ не містив інвокацій, як інші волинські правові акти, що ввійшли до складу князівського Володимиро-Волинського літопису. Ймовірно, зміст грамоти зумовив її дипломатичну форму. Обидві грамоти Володимира Васильовича були духовними, окрім Мстиславових, – це зумовило відсутність інвокації.

У статті першої грамоти містилися й інші елементи, характерні для дипломатичної форми, зокрема вказівка на обставини прийняття документа («за их кормолу»). Князь як правотворець намагався обґрунтувати брестянам необхідність сплати збільшеного податку через внесення змін до правового акта за їхню провину. «Статутна грамота 1289 року» становила не самовільне і безпідставне задоволення забаганок Мстислава Даниловича, а акт законної справедливості. Вона містила суперечність щодо норм Руської правди, в яких йшлося про податковий статус вірника і городника.

Видавши грамоту, Мстислав продовжив справу батька, який 1254 р. прийняв королівський титул. Такі дії Романовичів значно покращили становище держави. Батько домігся визнання у світі, а син навів порядок усередині князівства.

Стаття 2 грамоти визначала розмір феодального податку для брестських міщан. Він становив 4 гривні кун, тобто 1 гривню срібла. Це вже було не традиційним податком, а своєрідною контрибуцією, накладеною на міщан за їхню провину. Можливо, це тимчасовий штраф, бо до цієї норми вислів «на віки» не стосується, що справедливо. Не варто було б обтяжувати брестян такими важкими феодальними повинностями на довгий час, адже їхнє правопорушення не тягнуло за собою аж такої відповідальності. Стаття 3 містила духовну санкцію, якої не було в інших володимиро-волинських грамотах. В останньому рядку Мстислав виправдовує своє рішення, але не через страх, що це зумовить соціальну напругу, а щоб затвердити його й занести цей факт у літопис, який стане уроком для нащадків [9, с. 209-211].

У грамотах, договорах князів трапляються постанови публічного, міжнародного та приватного права. Прикладом може бути «Грамота руських князів Володимира-Андрія і Льва Юрійовича до великого магістра німецького ордену Карла 1316 року» – дипломатичний акт, метою якого було налагодження дружніх зовнішніх зв'язків Галицько-Волинської держави з Прузьким орденом хрестоносців. Попередні галицько-волинські князі перебували у дружніх відносинах з орденом, але під час правління Андрія та Лева контакти з ним послабшали. Князі усвідомили цю зовнішньополітичну помилку й у 1316 р. відновили дружні відносини з німецькими рицарями. У цей час на литовський престол вступив Гедимін, який розпочав завоювання Литвою руських земель, використавши цю грамоту як привід (Тевтонський орден ворогував із Литвою), тому деякі історики вважають таку дію Лева II та Володимира-Андрія помилкою [11, с. 49]. Грамоту підтверджували договори Юрія II 1325-1327 рр. і поновлювалась грамота 1334-1335 рр. того ж князя. У цих договорах встановлювався «довічно» оборонно-наступальний союз Галицько-Волинської держави та Пруського ордену проти Литви, Польщі й татар. Договори цікаві тим, що в них, окрім підписів князя, є підписи представників Боярської ради, що свідчить про їхні сильні позиції в державі. Грамоти затверджені печатками князя і бояр [8, с. 251].

Літописи свідчать також про існування договорів князів із народом. Але самих договорів-«рядів» не збереглося.

Значну увагу у джерелах права Галицько-Волинської держави було присвячено регулюванню кримінально-правових відносин. Кримінальне право Галицько-Волинської держави як сукупність джерел руського права, які містили кримінально-правові норми середньовічного періоду, розвивалося на засадах станової нерівноправності. Порівняно з Київською Руссю держава формувала своє кримінальне право в напрямі глибшого розуміння злочину, який сприймався не тільки як приватне посягання на інтереси людини чи родини, а й як порушення правопорядку та загроза безпеці суспільства. Вважалося, що злочин наносить «образу» князю та його авторитету, адже ставить його в ситуацію невиконання обов'язку щодо збереження порядку в державі, яка його на це уповноважила.

Проявом розвитку правового інституту покарання у Галицько-Волинській державі було призначення та виконання покарання шляхом поділу майнового відшкодування на віру (передавалася до княжої скарбниці) та головщину (виплачувалася потерпілому та його родині) [9, с. 48-49]. Передача князю віри була одним із чинників переходу кримінального права до сфери державної діяльності. Інститут віри як покарання зумовив розуміння злочину як діяння, що порушувало загальний правопорядок у суспільстві, який повинна була забезпечувати держава.

Дрібні крадіжки, образи непривілейованого населення, нанесення легких тілесних ушкоджень розглядали громадські (вервні) суди, які керувалися здебільшого усним звичаєвим правом. Цікаво, що в деяких випадках вервні суди не тільки вирішували кримінальні справи про середні та тяжкі злочини, а й здійснювали судочинство щодо бояр. Це був унікальний український правовий досвід, який згодом отримав продовження у копному судочинстві, де підсудними також інколи ставали представники привілейованих станів [2, с. 34]. справи середньої тяжкості

щодо завдання значної майнової шкоди, заподіяння значних тілесних ушкоджень, справи з великою кількістю потерпілих або з потерпілими та правопорушниками з вищих прошарків суспільства розглядали представники князя, які керувалися здебільшого писаним князівським правом.

Галицько-Волинський князь мав право розглядати спірні справи надзвичайної важливості щодо злочинів, які посягали на державні інтереси, князівську родину, загальний суспільний спокій або справи, що потрапляли до нього як до апеляційної інстанції. Призначаючи покарання, в таких випадках князь мав право керуватися не нормативно-правовими актами, а власним розсудом, державними та суспільними потребами. Поруючи норми як звичаєвого, так і писаного князівського права, князь міг призначати найтяжчі покарання включно з кваліфікованою смертною карою, і навпаки – застосовувати амністію чи помилування щодо злочинця.

Злочини в кримінальному праві Галицько-Волинської держави поділяли на такі види: вчинені навмисно та з необережності; вчинені одноособово та в співучасті; вчинені з обтяжуючими (щодо жінок, батьків, способом небезпечним для всієї громади та ін.) та з пом'якшуючими (у стані крайньої необхідності, необхідної оборони, під примусом тощо) обставинами; за об'єктом посягання – злочини проти майна, життя, здоров'я, громадського порядку, статевої недоторканності, у сфері торговельної діяльності, моральних і релігійних засад суспільства [4, с. 85].

У Галицько-Волинській державі нормами кримінального права були передбачені такі види покарань за злочини: за майнові – штраф (складався з віри та головщини), конфіскація майна («потік та розграбування»), за особисті немайнові – публічне вибачення, примусове відшкодування боргу, фізичні покарання, вигнання з громади, у виняткових випадках – смертна кара. У Галицько-Волинському літописі сказано, що це покарання застосовували щодо представників привілейованих станів. Проте немає сумніву, що такі ж покарання мали місце і щодо феодально залежного населення.

Висновок. У Галицько-Волинській державі існувала достатньо розвинута система кримінального права, основу якої вона отримала у спадок від Київської Русі. Базою цієї системи була Руська правда. Існували й інші важливі джерела права, які регулювали кримінальні відносини у Галицько-Волинській державі.

Література

1. Бойко І. Джерела права Галицько-Волинської держави (1199–1349 рр.) / Ігор Бойко // Вісник Львів. ун-ту. Серія юридична. – 2006. – Вип. 42. – С. 59–65.
2. Бойко І. Особливості верних судів Галицько-Волинської держави / І. Бойко, М. Бедрій // Часопис Київського університету права. – 2008. – № 1. – С. 34.
3. Гончаренко В.Д. Тернистий шлях до незалежності / В.Д. Гончаренко // Вісник Академії правових наук України. – 1996. – № 7. – С. 3.
4. Історія українського права : [посібник] / [І.А. Безклубий, І.С. Гриценко, О.О. Шевченко та ін.]. – К. : Грамота, 2010.
5. Кульчицький В.С. Галицько-Волинська держава (1199–1349) : монографія / В.С. Кульчицький, Б.Й. Тищик, І.Й. Бойко. – Львів, 2007.
6. Кульчицький В.С. Історія держави і права України / В.С. Кульчицький, Б.Й. Тищик. – К. : Атіка, 2001.
7. Музиченко П.П. Історія держави і права України / П.П. Музиченко. – К. : Знання, 1999.
8. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України / Н.Д. Полонська-Василенко. – К. : Либідь, 1992. – Т. 1.

9. Российское законодательство X–XX века. – 1984. – Т. 1.
10. Терлюк І.Я. Історія українського права від найдавніших часів до XVIII століття : [навч. посіб. з історії держави і права України] / І.Я. Терлюк. – Львів, 2003.
11. Хрестоматія з історії держави і права України. – К., 2000.
12. Sochaniewicz S. Wójtostwa i sołtystwa pod względem prawnym i ekonomicznym w ziemi Lwowskiej / S. Sochaniewicz. – Lwów, 1921.

Анотація

Бойко І. Й. Інститут покарання у джерелах права Галицько-Волинської держави (1199–1349 рр.). – Стаття.

У статті охарактеризовано особливості утворення і розвитку Галицько-Волинської держави (1199–1349 рр.). Значну увагу зосереджено на аналізі джерел права Галицько-Волинської держави, зокрема звичаєвого права, Руської правди, князівських грамот, рукописників. Особливу увагу приділено характеристиці видів злочинів і покарань у Галицько-Волинській державі.

Ключові слова: джерела права, види злочинів, система покарань, Галицько-Волинська держава.

Аннотация

Бойко И. Й. Институт наказания в источниках права Галицко-Волынского государства (1199–1349 гг.). – Статья.

В статье охарактеризованы особенности образования и развития Галицко-Волынского государства (1199–1349 гг.). Значительное внимание сосредоточено на анализе источников права Галицко-Волынской государства, в частности обычного права, Русской правды, княжеских грамот, рукописников. Особое внимание уделено характеристике видов преступлений и наказаний в Галицко-Волынском государстве.

Ключевые слова: источники права, виды преступлений, система наказаний, Галицко-Волынское государство.

Summary

Bojko Y. Y. Institute of punishment in sources of right Galychina-Volhynia the states (1199-1349). – Article.

In the article the features of education and development are described Galychina-Volhynia the states (1199–1349). Considerable attention concentrated on the analysis of sources of right Galychina-Volhynia the states, in particular, ordinary right, Ruskiy true, to the Princely deeds, rukopisnikam. The special attention is turned on description of types of crimes and punishments in to Galychina-Volhynia to the state.

Key words: sources of right, types of crimes, system of punishments, Galychina-Volhynia the state.

УДК 343.221

О. Л. Денисенко

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗАЛУЧЕННЯ ОСІБ У ЗАНЯТТЯ ЖЕБРАЦТВОМ

Постановка проблеми. Відповідальність за залучення осіб до заняття жебрацтвом формувалась під впливом різних політичних процесів, які відбувались у державі в ході її історичного розвитку. З'ясування історичного досвіду законодавчого закріплення в джерелах кримінального права відповідальності за залучення осіб у заняття жебрацтвом є важливим підґрунтям для розробки пропозицій щодо вдосконалення чинного кримінального закону, що обумовлює актуальність цієї проблеми.